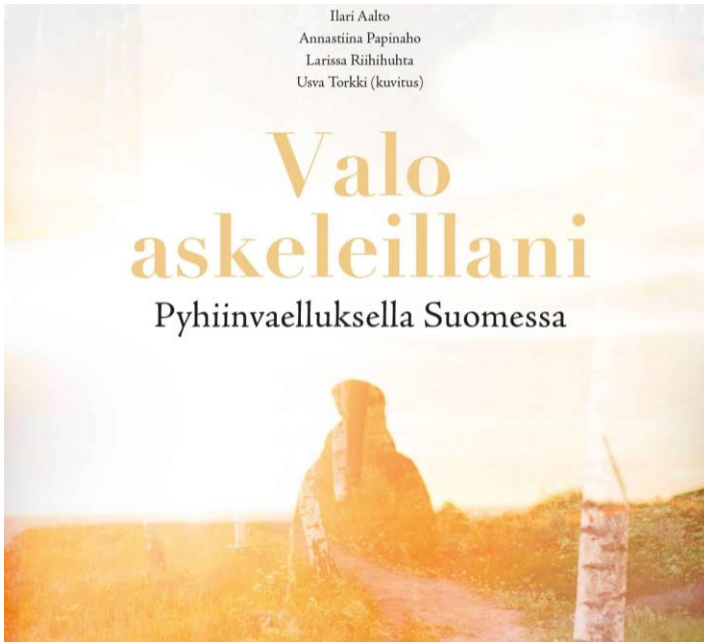

Vaeltamassa pyhiin, kotiin ja itseen

Elise Pihlajaniemi
Turun yliopisto

Aalto, Ilari, Papinaho, Annastiina, Riihihuhta, Larissa & Usva Torkki (kuvitus) (2022). *Valo askeleillani. Pyhiinvaelluksella Suomessa*. Helsinki, Kirjapaja, 271 s.

Minkäläistä on olla pyhiinvaeltamassa 2000-luvun alun luterilaisessa Suomessa ja länsimaisessa maailmassa? Miltä tuntuu edetä omalla tiellään hitaasti? Mitä pyhiinvaeltamisen perinne voi tarjota meille kiireajan ihmisille? Näihin kysymyksiin *Valo askeleillani. Pyhiinvaelluksella Suomessa* -teoksessa omanlaisiaan vastauksia etsii ihastuttavan monitieteinen ryhmä kirjoittajia: arkeologi ja keskiajan tutkija Ilari Aalto, uskontotieteilijä ja Suomen ensimmäinen pyhiinvaelluskeskuksen projektipäällikkö Annastiina Papinaho, pyhiinvaellusopas ja kirjastoalan ammattilainen Larissa Riihihuhta yhdessä valokuvaaja Usva Torkin kuvamaailman kanssa. Lopputuloksena on herkkä, menneisyyden kulttuurista ponnistava, mutta tiukasti tämän hetken tunnetiloissa ja maailmassa kiinni oleva kirja, jonka voi lukea vaikka kaksi kertaa kannesta kanteen saman tien.

Valo askeleillani on neljän kirjoittajan vuoropuhelu, hitaasti eteenpäin kulkeva kokoelma esseemäisiä kirjoituksia. Esseemäisyyttä korostaa se, että kirjoittajien ajatusten ja tuntemusten lomassa äänensä saavat siteerattuna kuuluviin myös lukuisat eri alojen tutkijat, filosofit, piispat ja historialliset henkilöt. Monipuolinen faktatieto lomittuu kauniisti ja sopivasti omakohtaisten

remonttikertomusten, pyöräreissujen ja ojaan ajamisten sekaan. Liikkuminen syvällisestä arkiseen ja arkisen keskeltä syvään hengellisyyteen yhdistää kaikkia kirjoittajia, ja viehättää itseäni kovasti. Teoksessa ovat eniten äänessä Aalto, Papinaho ja Riihihuhta; valokuvaaja Torkin tekstiä kirjassa on vain muutaman sivun verran, mutta sielullinen kuvitus tulee vastaan lähes joka aukeamalla. Teoksen kolmiosainen rakenne on ilmeisen harkittu: matkalle lähtemisen harjoittaminen, itse vaellus ja perillepääsyn teema lopussa muodostavat hienon kokonaisuuden. Teksti ja kuvat yhtyvät hienolla tavalla juuri siinä, missä onkin kirjan idea: matkan tekemisessä, matkanteon pienten ihmeiden huomaamisessa ja itseä suuremman kohtaamisessa näiden kautta. Vaikka vaeltaminen on liikettä ja liikkeellä oloa, matkaamista jonnekin, saa kuvituksen ja tekstin yhteistyö aikaan sen, että lukija pysähtyy lukumatkansa äärelle, matkansa varrelle. Pyhiinvaelluksen meditatiivinen henki siirtyy kirjan sivuilta lukijaan.

Kirjan tarjoaman hengellisyyden helppous yllätti. Kirja on pullollaan ajatuksia herättäviä ja filosofisia oivalluksia. Näitä hienoja pohdintoja siitä, miten ”tärkeintä ei ole kuljetun matkan pituus, vaan sisäinen halu olla pyhiinvaeltaja” (s. 14) tai ajatuksenjuoksua siitä, millä tavoin luonto näkyy ihmisessä ja ihminen luonnossa (s. 182), on rakentavaa lukea ja tällä tavoin osallistua toisen polulle. Kirjan matkakuvaukset ovat niin taiten kerrottuja, omien tuntemusten ja mietintöjen kautta kuvattua, että jäin miettimään, voisiko tällaista kirjallisuuden lajia nimittää oikeastaan oman aikamme matkakirjallisuudeksi? Vai olisiko parempi termi sittenkin autofiktio, päiväkirja, filosofinen mietekirja vai henkinen vertaistuki muille nykyajassa kulkeville? Hengellisyys tai pikemminkin henkisyys on joka tapauksessa teoksen ylivoimaisesti kantavin teema, mutta ei silti maallisemmallekaan vaeltajalle luotaantyöntävän voimakkaasti esillä. Tällan on oikeastaan päinvastoin; esimerkiksi Papinahon (s. 189) mainitsemasta jokakulkijan eskapismien tarpeesta ja matkailun vastaamisesta tähän jatkuvaan pakenemisen ja muualle luomisen tarpeeseen, löytää itsensä melko helposti.

Kirjan ehdoton ansio on se, miten osuvasti siinä tavoitetaan niin nykyajan ihmisen tunteet ja olemus, kuin yhdistetään nämä pyhiinvaelluksen kulkemisen, antautumisen ja hidastamisen teemoihin. Ainakin itsestäni tuntui, että kirja on juuri minulle ja minun tarpeisiini kirjoitettu. Hienommalta tämä tunne alkaa tuntua silloin, kun ymmärtää, ettei ole tunteineen yksin; tilausta kirjan luonnonläheiselle, elämänmittaisen vaeltamisen sanomalle on nykyajassa varmasti usealla muullakin. Kun tällaista myötätunnon, lempeyden ja kohtuullisuuden teemaa lukee kolme sanan säilän mestarin kirjoittamana, uskon, että lukija kuin lukija alkaa löytää itsestään tarpeen pyhiin suuntautuvan matkan tekemiselle. Etenkin Riihihuhdan kokemukset vaeltamisen halusta perheenäidin roolissa tulevat itseäni lähelle. Ehkä yksi kirjan liikuttavimmista kohdista on kuvaus Riihihuhdan lapsesta (s. 105), joka haaveilee harrastuksesta, jossa voisi kävellä yksin metsässä. Tarina kertoo, että aikamme paineet aikataulutetusta vapaa-ajasta ja sääntillisestä elämästä eivät ole lapsellekaan vieraita. Pyhiinvaelluksen teema ja tärkeys sekä vaeltamisen perinteen mukanaan tuoma henkisyyden ja hiljaisuuden kulttuuri korostuvat suorituskeskeisessä yhteiskunnassamme entisestään.

Jos *Valo askeleillani* jotain jätti hampaankoloon, olivat ne liian *self-help*mäiset pyhiinvaeltajan avainsanojen yhteydessä olevat itsereflektiiviset herättelyt. Nämä olivat itselleni turhia, koska miellelyhtymiä omaan elämään heräsi pitkin kirjaa, enkä olisi itse kaivannut erillisiä pohdintasisivuja. Myös teoksen loppuun listatut suomalaiset pyhiinvaellusreitit ja aiheeseen liittyvät internetosoitteet häiritsivät sitä kauniin meditatiivista olotilaa, joka kirjan jälkeen itseni valtasi. Olisin ollut kirjan antiin täysin tyytyväinen pelkän henkisyyden ja abstraktimman annin osalta ilman tätä ”info-osuuttakin”. Toisaalta käytännöllinen tieto ja nimeltä mainitut pyhiinvaellus-

reitit voivat toisenlaiselle lukijalle luoda sen lähtemisen kipinän, joka itseeni tarttui jo mietiskelevien esseiden pohjalta. Käytäntöön kiinni kytkevät teemat eivät mielestäni kuitenkaan ole kokonaisuuden kannalta huono asia. Loppuinfon ohella käytännönläheisyyttä teokseen tuo Aalto, jonka historiallinen tietämys suomalaisten keskiaikaisista pyhiinvaelluksista ja pyhimyksiin liitettävistä ihmekertomuksista on kirjassa erittäin kiinnostava elementti. Loppujen lopuksi teosta ei silti hallitse liiaksi henkinen tai arkinen. Käytännöllinen ottaa abstraktia kädestä kiinni, ja simpukankuorista tehdyt pyhiinvaellusmerkit limittyvät henkilökohtaiseen uupumiseen ja luostarikirkon kellot lehtien kuiskeeseen.

Olisikin väärin luokitella *Valo askeleillani* pelkäksi *self help*- tai matkakirjallisuudeksi. Kirja on syvällisiä asioita kauniisti, yksinkertaisesti ja maanläheisesti pohtiva henkinen teos, joka tuo arkiseen luterilaisuuteen vanhempaa hengellistä tapakulttuuria ja toisaalta tunnustaa tämän päivän ihmisen henkiset tarpeet. Kirja puhuu kohtuullisuuden puolesta, uupumisen syistä, hiljaisuuden halusta, pyhän ikiaikaisuudesta, eksymisestäkin. Kirjan teemoissa ollaan tiellä kohti oman polun ja oman itsen tietämistä. Pyhiinvaelluksella länsimainen ihminen saa ”irtioton kaipauksesta” ja lepoa analyttisenä kansalaisena olemisesta. Kirjassa muistutetaan, että henkisyys lähestyy vaeltajaa kehollisuuden, kokemuksellisuuden, kestävyuden ja kuuntelun kautta. Oma paikka historiassa ja ajassa tulee pyhiinvaelluksen kautta lähemmäs, mutta arkisesti ja rosoisten raunioiden muodossa.

Kirjassa Papinaho (s. 58) toteaa, että nykyajassa ihmisen kaipuu pyhiinvaellukselle on kasvanut; ”tien kutsu voimistuu” yhä useamman kohdalla. Vaeltamista pyhiin kaivataan vastaliikkeenä kiireelle, ehtimiselle, menoille ja hälylle. Pyhiinvaelluksen teema yhdistyykin erittäin kiinnostavasti aikaan, luonnon omaan rytmiin ja ihmisen tunnemaailmaan, elämän matkanteeseen. Kirjan hienoin, itseäni eniten liikuttanut oivallus on se, miten matkanteon ei tarvitse olla liikettä pois itsestä, eskapistista pakenemista jonnekin muualle. Se voi tätä vastoin olla matkaamista omaa itseä ja omaa syvintä olemusta kohti. Se voi olla kaipuuta, hiljaista ja hidasta polun käymistä kohti itseä suurempaa. Kirjoittajat neuvovat, että jos vierastaa täydellistä pysähtymistä, voi elämän risteyksestä kääntyäkin eri suuntaan, hidastaa ja vaihtaa näin sielunmaisemaa. Ehkä tällöin matka johtaa arkisen keskelläkin kohti pyhää, joka ”voi tulla vastaan tiistapäivässä, traktorin jäljissä, taivaanrannassa, tuulessa tai takavasemmalla”. Suosittelen tätä teosta reissulukemiseksi jokaiselle oman aikamme merkillisten tunteiden ristiaallokossa matkaavalle ihmiselle.

Kirjoittaja on väitöskirjatutkija Turun yliopiston KEVEKO-tohtoriohjelmassa. Väitöskirjassaan hän tarkastelee Pyhän Birgitan ajattelua.